

HLAVA ŠESTÁ: DO COMPOSTELLY A NA KONEC SVĚTA

V Portugalsku je země i lid zprvu velmi ubohý. Ani pro lidi, ani pro dobytek se tam nenajde nic k jídlu ani k pití. Je to zaviněno tím, že si v té zemi nepostavili žádné silnice. Často i čtyři nebo pět let se tam neukáže cestující z cizích zemí. Lid si tam staví příbytky v horských jeskyních nebo pod zemí a pro veliké horko ve dne, zvláště v poledne, jenom zřídka vychází ven. Pracují a všechno potřebné si vyřizují většinou v noci. Většina lidí se tam živí ovocem, a víno nepijí. Trpěli jsme tam mnoho hladem a nouzí, až jsme přišli do města Bragy.

Cestujícím po toku řeky Duera se naskytují vysokánské hory s neschůdnými cestami. Když jsme k ní dorazili, převáželi jsme po každé dva koně a dva lidi, neboť více nemohla pramice pojmouti. Ve vzdálenosti tří mil od této řeky leží Frexo da Espada cinta, vesnice a hezký, veliký hrad, v hornatém kraji položený, první hrad v království portugalském, který uvidí cestující od kastilských hranic. Kolem vesnice a hradu jsou rozloženy krásné a četné vinice.

Z Frexa do Torre de Mon corvo je vzdálenost pěti a půl míle. Přístup k tomuto městu, položenému v horách, je cestou strmou a neschůdnou. V horách rostou rozmanité stromy, jaké jsem ani já, ani nikdo z našich nikdy neviděl.

Z Torre de Mon corvo je šest mil do Alebry, vesnice na hoře tak vysoké, že jezdec se do ní nedostane, protože i pěší stěží překonává tu strmost. Pode vsí teče řeka jménem Tua. Cesty k této vesnici jsou neschůdné a obtížné.

OKŘIDLENÍ HADI

V okolních horách je mnoho hadů, štírů a ještěrek. Hadi jsou krátkí, ale tlustí, mají křídla, podobná netopyřím, a hlavy, ozbrojené hákovitými ostny. Když uvidí člověka nebo dobytek, letí za ním a pronásledují ho a zachycují se těmi zahnutými hroty, kousají. Uletí pryč dvě stě padesát kroků nebo i více. Štíři jsou velcí jako prostřední lovecký pes a mají všelijak skvrnitý hřbet. Nikdo z našich je nikdy jindy neviděl. Ještěrky jsou o málo menší než kočka, také hlavu mají kočičí nepodobnou, a barvu zelenou.

Viděl jsem jednoho z těch hadů mrtvého. Je zelený, plný černých skvrn a celou podobou jako drak; veliký je jako kočka, a koho do krve kousne, musí umřítí.

Ten, kdo chce přejít ty hory, musí cestovati v největším horku a musí s sebou mítí dryák proti uštknutí, neboť jinak by nemohl přejít pro tato jedovatá zvířata. Ten totiž, kdo by po takovém jedovatém kousnutí neužil dryáku, ihned by umřel, leda že by si celé to místo, otrávené jedovatým kousnutím, vyřízl. Cesta přes ty hory je dlouhá deset mil nebo i více, a musí se tam, jak jsem již řekl, putovati za největšího vedra. Neboť v ten čas odpočívají ta zvířata, jsouce ukryta mezi kamením a ve skalních skulinách. Jakmile však horko povolí, vylézají a číhají na skalách nebo na zemi. Byli bychom těmi horami projeli rychleji, ale ze strachu před těmi zvířaty musili jsme se hned, jakmile ubývalo horka, uchylovati do hospod. Také mnoho divoké zvěře by bylo v těch horách, kdyby nebyla hubena od těchto zvířat. Hory jsou však tak vysoké a skalnaté, že jí zde ta jedovatá zvířata nemohou ublížit. V městech nebo ve vesnicích, které leží v těchto horách, nemohou chovati žádný dobytek právě pro nebezpečí těch jedovatých hadů a štírů, neboť létají velmi vysoko a vymršťují se příliš daleko.

Stromy rostou v těch horách takové, jakých v našich zemích není. Listy mají podobné rmenu a také nějaké ovoce přinášejí, které, když je rozlomeno, vydává silnou vůni. Také jiné stromy, nepřilíš vysoké, jsme tam viděli, jejichž listy příjemně

voní. Dubů jsou v oněch horách tři druhy. První má listy podobné bodláku, na druhém rostou listy bělavé a potažené vespod jakoby nějakým chmýřím, třetí pak je listy podoben dubům, které rostou u nás, jenže má listy na okrajích roztřepenější nebo cípatější. Také jiné stromy a velmi mnohé rostliny je vidět v oněch horách, jaké v jiných krajích nerostou.

Když jsme překonali tyto hory, vstoupili jsme po prvé na portugalskou půdu. Hned pod horami roste velmi mnoho stromů, přinášejících jakési bobule, kterým tam říkají mořské jahody. Toho léta, když jsme tam byli, se jich mnoho urodilo. A kdokoli má možnost načesati si jich, protože nikdo v tom nebrání. Ten kraj tam převelice oplývá fíky, mandlemi a sušeným vínem, kterému se u nás říká víno řecké. A třebaže nemá žádné doly na zlato ani na stříbro, je velmi bohatý jinými věcmi, za něž se tam přiváží sdostatek zlata a stříbra z ciziny.

Sedm mil za Alebrou je ves Pauca, položená v horách, k níž vede cesta velikými horami a lesy, kde rostou vedle kaštanů také jiné vzácné stromy. Z Paucy je šest mil do Villa da Ponte, rovněž vesnice, s domky, vzdálenými na hon od sebe. Cesta do této vsi vede horami tak velice velikými a vysokými, že s nimi sotva lze srovnávat v této věci které jiné, jež jsme dosud přešli. Mezi těmi horami teče řeka jménem Tamego s velmi vysokým kamenným mostem. Pod ním se do Tamega vlévá jiná řeka, beze jména, také s mostem. Když jsme pluli šest mil po proudu, napočítali jsme dvašedesát potoků, vtékajících do této řeky, majících krásně čistou vodu a oplývající pstruhy.

Z Villy da Ponte je šest mil do Lanhosy, vesnice, ležící pod zpustlým hradem. V těch horách je ještě vidět několik opuštěných hradů, obydlených jenom venkovany, kteří kolem nich udržují život, pěstující polní plodiny. Neboť v okruhu několika mil tam nikde není polí, a lidé tam v těch horách mají krušný a lopotný život. Za vesnicí stojí stranou v horách kostel, kde je pochován sv. Dominik a kde jsme viděli jeho svaté tělo. Lanhosa, obtékaná řekou Ave, leží čtyři míle odtud.

Z Lanhosy do Bragy jsou dvě míle. Je to město s hradem, v horách, a Sv. Jakub je prý od něho vzdálen nedlouhých třicet mil. V Braze má své sídlo portugalský arcibiskup.¹⁾ Stromy, které nesou rajske ovoce, pomeranče, citrony a granátová jablka, a také rozmanité jiné druhy a rostliny, předtím nikdy v takovém množství ode mne neviděné, jsme spatřili u tohoto města. Hradby jsou tu porostlé břechtanem.

Je to město veliké a v něm mocný biskup, přítel krále portugalského. Ten prokázal panu Lvovi velikou čest, poslal mu do hospody dostatek všeho, čeho nám bylo třeba, dal panu Lvovi člověka, aby nás zavedl k Sv. Jakubu, a půjčil mu dva mezky. V tomto městě ztratil pan Lev svého kuchaře; vrátil se k nám teprve ve Sv. Jakubu.

Tři míle za Bragou leží dosti veliké městečko jménem Guimaraens. Přichází se k němu, stejně jako k Braze, cestou hornatou a obtížnou a všude kolem cest tam roste šalvěj drobná a polejka. V Braze jsme zastihli portugalského krále.²⁾ Přijal pana Lva a celou jeho družinu s poctami. Náš pán totiž přinesl králi listy od jeho sestry, císařovy manželky, psané její vlastní rukou.³⁾ Zůstali jsme tam osm dní.

Když jsme se před odchodem loučili, král mluvil s panem Lvem velmi laskavě, a to napřed sám a potom skrze tlumočnicka. Řekl mu tato slova:

„Vidím, že pocházíš z rodu velmi vznešeného, a proto tě prosím, abys našemu království a nám prokázal čest a požádal o cokoli, co by se ti zalíbilo. Bude ti to dáno.“

Když to náš pán slyšel, uctivě mu poděkoval za poctu a laskavost jemu prokázanou a poprosil krále, aby mu dal dva mouřeníny. Této žádosti byl přítomen králův bratr, a když ji slyšel, dal se do smíchu a řekl:

„To, co žádáš, příteli, nemá žádnou cenu. Požádej o něco většího a čestnějšího, než jsou tito mouřeníni! Ale když po nich tak toužíš, přijmi ode mne, prosím, tento třetí dar, totiž opici, a vrať se do vlasti, takto znamenitě obdarován! Patrně,“ zeptal

se, „ve vaší zemi nemáte mouřenínů ani opic, že si jich žádáš přede všemi jinými věcmi?“

A když pan Lev odpověděl, že jest je u nás viděti zřídka, vévoda řekl:

„Zato však u nás je takových věcí hojnost. Zde král, můj bratr, má v Africe tři města a posílá do té země každý rok vojsko. A z žádné takové výpravy, ani sebe menší, se nevracejí s prázdnou, nýbrž přivádějí s sebou na sto tisíc nebo i více mouřenínů všeho věku a pohlaví. A všechno, co bylo přiveďeno, se potom prodává jako dobytek. Neboť takový je zde zvyk, že na trh s černochoy přicházejí lidé z jiných zemí a skupují je. Král pak má z tržby za ně větší užitek než z daní celého království. Neboť i malý černochoch stojí dvanáct nebo třináct zlatých portugalských peněz; větší však je ovšem mnohem dražší.“

Mají pak takový obyčej, že, získá-li někdo mouřenína silného a práce schopného, dá ho pokřtiti a neprodá ho ani nezcizí, leda že by ho dal příteli darem. Dokud však není pokřtěn, má možnost prodati ho, zač chce.⁴⁾

Když jsme odešli z královského paláce, král poslal panu Lvovi do hospody dva krásné koně, jimž tam říkají janetty a jimž v rychlosti a v křepkosti rovné sotva plodí která křesťanská země, a všechno v hospodě za nás zaplatil.

Po odchodu z Bragy jsme dojeli do Ponte de Lima. Od Bragy je toto město vzdáleno pět mil a leží v horách. Cestou k němu se jede přes řeku Cavado, která teče nedaleko od Bragy a má nepříliš dlouhý kamenný most. Řeka však, která teče u Ponte de Lima, má jméno Lima a také má most kamenný, ale hodně dlouhý. Město je obeháno hradbou, postavenou z kvádrů, a všechny věže, čtverhranného tvaru, má z téhož kamene.

Ve vzdálenosti pěti mil od Ponte de Lima je Valenca de Minho, město nepříliš veliké, čnící na návrší mezi horami a zavlažované řekou Minhem.

Tato řeka odděluje Portugalsko od Gallicie, kde je pochován sv. Jakub, a vlévá se dále odtud do moře. Přešli jsme ji, když

jsme jeli k Sv. Jakubu, jak cestou tam, tak cestou nazpět.⁵⁾ Na protějším břehu leží hrad a město jménem Tuy, poddané nějakému rytíři, od něhož si ti, kdož chtějí navštívit compos-telský chrám, musí vyžádati povolení neboli průvodní list. Cestujícím do Valency jest přejíti velmi vysokou, skalnatou horu, jezdcům nesjízdnou, protože i pěšky jsou její srázy sotva schůdné. Byli jsme proto nuceni obvésti koně v délce dvou mil kolem hory, ale také tam je cesta tak nesnadná a strmá, že horší už ani nemůže býti. V Tuy je pochován sv. Petr Saleský, který se kdysi proslavil přemnohými zázraky a mnohou pomoc přinesl lidem, kteří se vydali na pout, aby zhlédli jeho hrob.

Redondella je od Tuy vzdálena pět mil. Je to městečko neveliké, v horách u moře položené. Cestou z Redondelly nám ukázali vpravo království skotské, ležící při moři naproti Anglii. Skotové neustále, již mnoho let, válčí s Angličany. Země nemá krále, ale vévodu, kterého jest poslušna a kterého jsme také my viděli.⁶⁾ V Redondelle mají klášter, zasvěcený sv. Šimonovi a položený na místě, oblévaném mořem.

Cestujícím do Pontevedre, městečka u compostelské cesty, se naskytuje most přes mořskou zátoku, nepříliš dlouhý, z kamene postavený. Vzdálenost mezi Redondellou a Pontevedre činí tři míle. Městečko to je pevné a veliké, na jedné straně široko zavlažované mořským močálem, překlenutým dlouhým kamenným mostem.

Trpěli jsme tam nesmírnou nouzí a musili jsme si sami vařit. Často se nám tím stávalo, že jsme musili zůstatí hospodou někde v poli pod stromem a koním jsme musili svazovat nohy jako cikáni. To potom někdo běžel a přinesl ovci, jiný ji musil stáhnout, někteří dělali oheň a vařili a jiní kosili pro koně, pan Lev stejně, jako kdokoli jiný. Byl to život náramně krušný a ubohý, až jsme projeli tři dni cesty k Sv. Jakubu.

Z Pontevedre k Sv. Jakubovi je deset mil. Odtud se nás dvanáct vydalo do Sv. Jakuba pěšky, kdežto pan Lev konal tu cestu s námi dílem na koni, dílem pěšky.

V krásném, prostraném a velikém kostele se skvělými kamenými sloupy byla tehdy spousta. Stáli tu koně i krávy. Lidé tu přebývali, vařili i leželi.¹⁷⁾

Za městem je na návrší vidět kostel, zasvěcený sv. Dominikovi. Ještě jiný kostel je za městem, u samých hradeb, kde bývají pochováváni poutníci, když tam některý skončí život, nebo chudí lidé z nemocnice. V okruhu půl míle kolem města je osm klášterů.

Od Sv. Jákuba k Stelle obscuře je čtrnáct mil, ale krátkých, takže je lze urazit za půl dne. Domácí lidé nazývají to místo jinak Finis terrae.

Sedláci mu říkají Temná hvězda.

Lidé, cestující do tohoto místa, vidí asi v polovici cesty loď v kámen proměněnou s vesly, s veslaři a s jinou lodní výstrojí. Vypravuje se o tom, že na té lodi tam připlul Kristus s Matkou svou. Když potom z lodi vystoupili, šli na onu horu, zvanou Stella obscura, a založili tam kostel panenské Rodičce Boží.

Pod tím kostelem je rozsáhlá ves, které říkají Finis terrae, t. j. konec světa, protože za ní není již nic jiného než vody a širé moře, jehož hranic nezná nikdo vyjma samého Boha.

Nic jiného tam člověk před sebou nevidí než oblohu a vodu, a moře je prý tam tak bouřlivé, že nikdo přes ně nemůže plouti, takže se ani neví, co tam za ním je. Řekli nám také, že někteří chtěli zvéděti, co je tam na druhé straně, a vypluli na galejích a na návách. Ale nikdo se z nich prý už nevrátil.

Toto pak vypravují jejich letopisy:

Kterýsi portugalský král dal postaviti tři lodi, naplniti je vším potřebným a vsaditi do nich do každé dvanáct písařů a přikázal jim, opatřeným potravinami na čtyři léta, aby od toho místa pluli, jak nejdále je to možné během čtyř let, a aby na každé lodi spisovali, co uvidí, k jakým pustým krajinám připlují a cokoli kde nepříznivého na moři zakusí.

A tu oni, jak nám bylo vypravováno, když byli celá dvě léta brázdili mořské vody, octli se v jakýchsi temnotách, a když

z nich potom, ztrávilše tam dvě neděle, vypluli, dostali se k nějakému ostrovu. Když tam s loďmi přistali k břehům a vyšli z nich, našli domy, postavené pod zemí a plné zlata a stříbra, ale neodvážili se nic odnésti z těch věcí. Na domech byly zřízeny zahrady a vinice, jak to bývá viděti také ve Francii, že mají na domech zahrady a vinice. Když z těch domů vyšli, zůstali na ostrově asi tři hodiny, radíce se spolu, co by měli učiniti, mají-li co odnésti čili nic. Jeden z nich řekl:

„Můj názor je, abychom neodnášeli z těch věcí nic, protože je nejisto, co se potom může státi.“

Vstoupivše tedy opět na lodi, když byli znovu ne krátký čas pluli, již z dálky viděli, jak se moře zdvihá hrozným vlnobitím, jako skály nebo hory, vystupujíc — zdálo se — až do oblak. Všech se jich z toho zmocnil hrozný strach, jako kdyby přicházel den Posledního soudu. Zastavili proto plavbu všech tří lodí a radíce se, řekli:

„Již vidíme, kam bychom se dostali, a moc Boží je zjevná. Poradme se tedy, co jest lépe učiniti, zdali vplouti do toho jekotu vln, nebo plouti nazpět!“

Tehdy řekli někteří z nich:

„Jaký by to byl návrat? Co a jaké divy budeme vypravovati svému králi, jenž nás vyslal na výzkumy? Raději prozkoumejme, co je to, ten jekot vln!“

Rozhodli se tedy, že dvě lodi se o to pokusí, třetí však přikázali zůstati na tom místě, řkouce:

„My se pustíme do těch vlnobití a vy čekejte zde! Nevrátíme-li se k vám čtvrtého nebo pátého dne, řekněte si, že jsme jistě zahynuli!“

Po těchto slovech vpluli na dvou lodích do bouřlivých vln. Ti však na třetí lodi čekali na jejich návrat až do šestnáctého dne, a když se nevraceli, nevědouce, co se jim přihodilo, s velikým strachem se za dvě léta vrátili nazpět do Lisabonu, což jest hlavní a největší město království portugalského. Když vpluli do přístavu, vyšli jim z města naproti lidé a ptali se jich, odkud a z kterých jsou země.

Odpověděli, že jsou ti, jež král vyslal prozkoumatí konce širého moře, aby zaznamenali, jaké divy tam uvidí. Oni však odpověděli:

„Přátelé milí, my sami jsme byli při tom, když král ty lodi vyslal, ale takové lidi a tak urostlé, jako jste vy, šedivé jako starci, neposlal, nýbrž mladíky ve věku dvaceti šesti let.“

A byl to veliký zázrak Boží, neboť měli příbuzné v městě i kolem města, ale od nikoho z nich nebyli poznáni, neboť byli šediví jako stromy, pokryté v zimě jinovatkou. Když to bylo oznámeno králi portugalskému, velmi se podivil, že tak zestárli, když přece nebyli na moři déle než dvě léta, a řekl:

„Všechno, co říkají, jest sice možné a podobné pravdě, o tom, že jsem je poslal, a také o jiných věcech, ale možná, že se zmocnili lodí a ubili naše lidi. Zeptejte se jich, zdali jednali podle toho, co jsme oněm přikázali! Nařídili jsme jim totiž, aby, až vyplují od Stelly obscure, všechno zapsali a zaznamenali, ke kterým ostrovům nebo pustinám připlují nebo jaké nehody na moři zažijí. Vždyť právě proto jsme jim přidělili šestatřicet písařů, po dvanácti na každou loď.“

Když, byvše předvoláni před krále, přišli, král se jich zeptal: „Jak se, přátelé milí, stalo, že se vrátila toliko jedna loď, když přece jsme vyslali lodi tři?“

Tu oni odpověděli:

„Nejmilostivější králi, povíme to Tvému Veličenstvu všechno. Když jsme od Tvého Veličenstva přijali na každou loď dvanáct písařů, kteří měli sepsati všechno, co na moři uvidíme, odrazili jsme od břehu a plavili jsme se celých pět měsíců po moři. V tom čase jsme, jak myslíme, urazili šest tisíc námořních mil, protože jsme nebyli zdržováni žádnými překážkami a nesnáze a větry jsme měli velmi příznivé. Potom jsme asi půl druhého roku po svém odjezdu odtud dopluli na moři k místu chmurnému a temnému, a když jsme jím po dvou nedělich propluli, dostali jsme se k nějakému ostrovu, tři míle dlouhému a širokému. Vystoupili jsme tam z lodí a tři hodiny jsme si ostrov prohlíželi. Našli jsme tam krásné domy pod

zemí, velmi bohaté zlatem a stříbrem, ale bez lidí, přece však jsme odtud nic neodnesli. Nad těmi domy je vidět rozkošně vypěstěné zahrady a vinice. Když jsme to viděli, sestoupili jsme se dohromady a řekli jsme si: „Viděli jsme již veliká a neslýchaná bohatství, ale, odneseme-li z nich něco, nevíme, co se potom stane.“ Tehdy řekli někteří z nás: „Naše rada je, abychom nevzali nic, nýbrž abychom rychle vstoupili na lodi a odpluli odtud, protože jinak se sotva vyhneme nějakému nebezpečí.“ Vrátivše se tedy na lodi, odjeli jsme od toho ostrova, nezažívše žádnou nehodu.

Odpluvše odtud brázdili jsme znovu dlouhý čas Oceán, až jsme opět připluli k oněm temnotám. Když jsme se tam zastavili, radili jsme se, zdali máme do té tmy vplouti nebo zdali se máme vrátiti. Někteří mínili, že se vraceti nemáme, protože král nás přece proto vyslal, abychom se plavili jak nejdále možno, a abychom zaznamenali, co se nám nahodí uviděti. Bylo tedy rozhodnuto, že směle vplujeme do těch temnot. Vjeli jsme do nich a nějaký čas jsme se jimi zase plavili, než jsme byli zaneseni na otevřené a světlé moře. Tam však jsme ve vzdálenosti několika mil uviděli ohromné vlny, jejichž víry sahaly až k nebi a jež se válely s takovým jekotem a řevem, že jsme byli všichni zděšeni hrozným strachem, domnívající se, že přišel konec světa. Tehdy jsme se opět radili, zdali máme vplouti do těch vlnobití, nebo zdali by bylo lépe vrátiti se nazpět. Za těchto úvah nám ti, kteří byli na druhých dvou lodích, řekli: „Vy zde s třetí lodí stůjte a na nás, kteří poplujeme zjistiti z větší blízkosti, co to je, čekejte až do čtvrtého dne! Nevrátíme-li se do toho času, vězte, že jsme jistě zahynuli!“ To když byli řekli, vpluli do hukotu vln. My však jsme na ně na onom místě, kde nás zanechali, čekali šestnácte dní, a když se nevrátili, ze strachu jsme se neodvažovali plouti dále, nýbrž, obrátivše plachty, pluli jsme nazpět do Lisabonu, odkud jsme vypluli.“

V tento smysl a nejinak vypravovali a popisovali ty věci králi portugalskému, než jak je zde podáno.

HLAVA SEDMÁ: V PORTUGALSKU

Z Finisterre, zvané Stella obscura, jsme se opět vrátili touže cestou do Bragy, kde jsme předtím zastihli krále portugalského. Z Bragy jsou tři míle do Guimaraensu, města položeného v horách, majícího dva hrady a poddaného jednomu hraběti, který jest velmi zámožný a jest považován za prvního z portugalských šlechticů. Pohostil pana Lva a jeho druhy čestně.⁴⁾ Tam jsme viděli, jak pohanští Saraceni pořádají tance.

Na cestě od Sv. Jakuba nám bylo v El Padrone řečeno, že onen pán, jenž byl při útoku na kostel sv. Jakuba raněn, zemřel. Jeho bratři a přátelé i Svatojakubští přivedli [zajatého] biskupa před kostel, takže jeho matka i bratr kardinál i všichni, kdo byli v kostele, musili to viděti, a hned mu dali stíti hlavu. Ten hrabě [v Guimaraensu] měl velmi mnoho pohanů u sebe a mnoho jich bylo jeho služebníky. Ti musili panu Lvovi ukázati své pohanské způsoby, a několik chlapců a také jiných mládenců tančilo překrásné pohanské tance.

Odtud jsme potom jeli největší morovou nákazou, o jaké jsem kdy slyšel. Tak jsme třeba projížděli městečkem nebo vesnicí, úplně pustou a vymřelou, takže tam nebylo viděti živé duše. Nikdo ani neuvěří, co bídy jsme tu zažili. Musili jsme od lidí, kteří tam leželi nemocni nebo měli v domech nemocné lidi, kupovat víno a chléb a zůstávat u nich na hospodě. Ale většinu toho času, pokud jsme jeli touto zemí, jsem spával i se svými koňmi v poli. Na mnoha místech jeli jsme jakoby posledním soudem světa, takže jsme tam neviděli nic jiného

JELI JSME JAKOBY POSLEDNÍM SOUDEM...

než nebe, vodu a suchopár. A pan Lev nikterak nelitoval, když jsme si místy zajeli den nebo třeba celý týden, protože chtěl také ty věci viděti a prohlédnouti.

Hlavním z portugalských měst je Lisabon. V okruhu pěti mil kolem něho dostává králův bratr veliký desátek z vína, jež mu, dobré a vykvašené, bývá odevzdáváno v den sv. Jana Křtitele. Kdo nedá víno, zaplatí místo něho mnoho peněz. Osm mil za Guimaraensem leží Oporto. Biskup tam má dům, postavený na kopci,⁵⁾ ale město leží mezi horami u moře, a jedna jeho strana je oblévána mořskou zátokou, přes kterou jsme se přeplavili. V žádném jiném městě, položeném u moře, jsme neviděli tolik lodí jako v tomto. Sváží se tam totiž odjinud po moři mnoho zboží.

V městě je mnoho pohanů, jež tam prodávají křesťané. Rok co rok jich tam bývá přiváděno mnoho tisíc zajatých na prodej a ke koupi. Již nikdy se nevracejí do svých rodných krajů, ledaže by je tam někdo prodal. Ty, kteří byli pokřtěni, jejich páni neprodávají, vyjma když je svým přátelům dají darem. Jinak si je nechávají až do konce jejich života. Takové otroky lze poznat po vousech, napuštěných barvami, které není možné smýti. Ale jiní pohané, přivádění z Berberska, mají těla pomalovaná, a je jich, stejně jako jiných, v Portugalsku veliký počet.

Král portugalský totiž, když vpadne s vojskem do jejich země, přivede potom odtud mnoho tisíc mužů, žen a dětí. Dělává to každoročně a všechny přivedené ženy a děti rozdělí po městech svým měšťanům, aby je živili na svůj náklad. Teprve když dospěli, prodávají je královi berníci do otroctví. Získává se tím a do státní pokladny odvádí mnoho tisíc zlatých. Děti, které se jim narodí, musejí otroci vychovávat až do dospělého věku, a potom se také ony prodávají.

Cestou pět mil dlouhou jsme z Oporta dorazili do Arisany de Santa Maria, vesnice v horách nedaleko od moře. Jede se tam z Oporta stále podél moře, jež jsme měli po pravici. Od 127

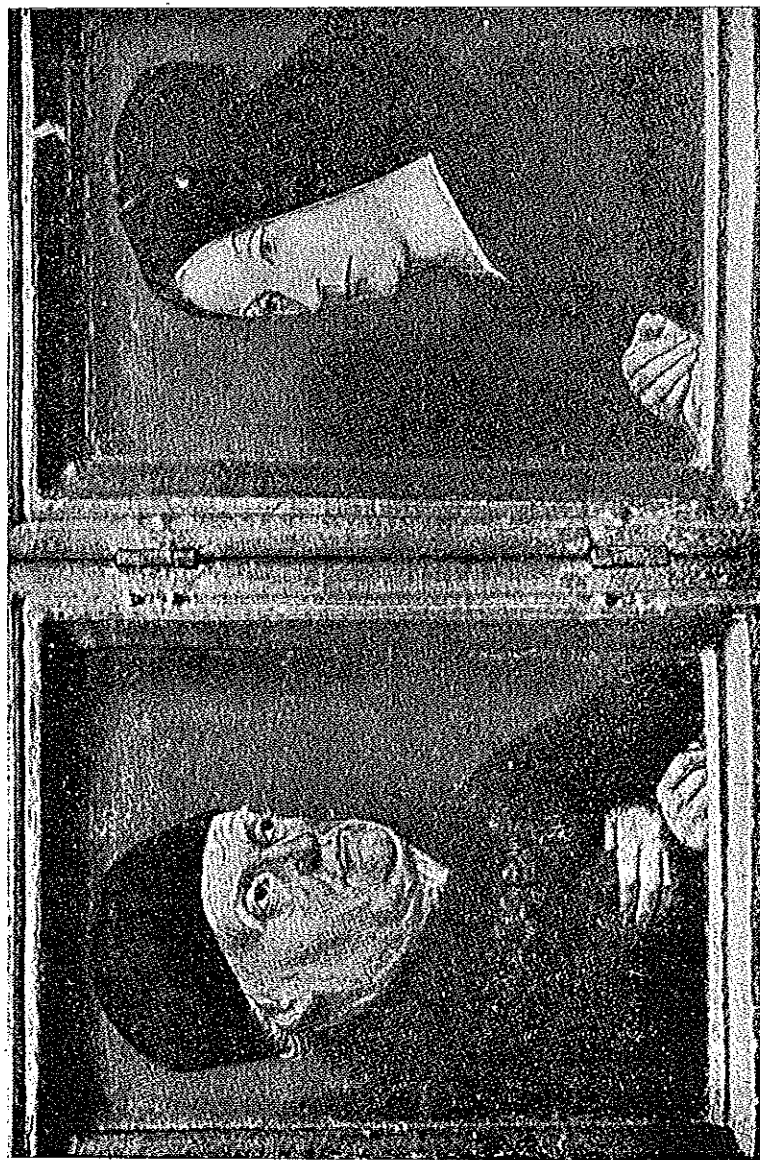
TANŮCI KNEŽI

toho místa tam není již žádný křesťanský král nebo kníže, nýbrž žijí tam Saracéni, a to dvojí: černí a bílí. Šest mil za Arisanou leží Agueda, taktéž ves, oblévaná řekou, která má jméno podle vsi a je přepjata kamenným mostem. O čtyři míle dále je Avelhanas de Caminha, vesnička v horách, neveliká, složená toliko ze čtyř chalup. Do Coimbrы jsou odtud tři míle. Toto město a jeho hrad jsou zavlažovány řekou Mondego s nepřilíš dlouhým kamenným mostem, a leží na příkrém kopci v horách. Není veliké, ale hezké a opevněné. Pod městem podél řeky je velmi půvabná rovina. Cesta do tohoto města vede horami, kde roste anýz. A nedaleko odtud je vidět jiné hory, kde se daří olivy, mezi nimiž jsou vinice, a jiné druhy stromů. U města je na druhé straně řeky velmi krásný klášter. Je tam viděti mnoho cypřišových stromů a překrásných zahrad.

Do města Coimbrы jsme nevešli, protože tam bylo tenkrát morové povětrí, nýbrž obešli jsme je a přenocovali jsme čtyři míle odtud ve vsi jménem Rabacala. Leží v horském kraji a má toliko čtyři domy. Z Rabacaly do vsi Alvaiazera jsou čtyři míle horské cesty a odtud do Thomaru rovněž čtyři míle. Je to městečko neopevněné, ale veliké, v horách položené, nad bezejmennou bystřinou, nad níž se vypíná pevná tvrz.

V tomto místě jsme viděli, jak kněží nově vysvěcení tančí, když slouží svou první mši. Po mši celý den a také příštího dne chodí s trubačí městečkem. V čele jde nově vysvěcený kněz, ostatní za ním, a všecko hlučí tancem a zpěvem mužů, žen^o) i kněží.

A takový tam mají obyčej při pohřbu nebožtíků: jakmile někdo umře, přinese se do kostela víno, maso, chléb a jiné potraviny, a nebožtíkovi příbuzní jdou za rakví v bílých smutečních šatech, na kterých jsou přišity kápě jako u mnichů. Těmito šaty se všelijak podivně omotávají. Ti však, kteří jsou za mzdu najati, aby nebožtíka oplakávali, kráčejí za rakví v šatech černých a nařikají hlasem podivným, jako u nás rozpustilci nebo pijáci.^o)

Mik. Froment:
Král René a jeho
choť Johana de
Laval. Diptych
v Louvru.

Rvou si při tom vlasy a drásají se pod očima, až krvácejí. A když se přijde do kostela, je tam uprostřed připraveno vysoké lože. Na to položí rakev, a ženy stojí kolem podstavce a křičí a rvou si vlasy a drásají se. Potom se v kostele ofěrou dává víno, chléb, ovce a telata. Rozdělají v kostele veliký oheň a spálí v něm trochu vína a chleba a také několik živých telat a ovcí. Potom mrtvého vezmou a uloží do země. Ženy pak přijdou a padají k němu do hrobu. Ale nejbližší přátelé je zase vytáhnou ven a odvedou je pod paži domů.

Tři míle za Thomarem je Punhete, vesnice v horách, a nad ní zpustlý hrad. U vsi tekou dvě řeky, které se pod vesnicí stékají. Ta, která se vlévá do druhé, má jméno Duero[!] a pramení v Portugalsku. Druhá řeka, jež tuto přijímá, se jmenuje Tajo, pramení v Kastilii, teče Portugalskem a u Lisabonu se vlévá do moře.⁵⁾

Z Punhete je sedm mil do Monte Argilu, vesnice na kopci v horách. Cesta do ní vede pustinami a olivovými háji. Celých těch sedm mil mezi Punhete a Monte Argilem není žádná ves.

Kolem Monte Argila je takové množství zajíců a králíků, že tomu, kdo to sám neviděl, se zdá nepravděpodobné, kolik se jich přináší do oné vsi. Vypravovali nám, že je možné, natchytat a přinést jich najednou dvě stě nebo tři sta, a to, kolikrátkoli se líbí. Právo lovit mají nejen obyvatelé této vsi, ale také obyvatelstvo krajiny okolní, protože je tam té zvěře všude převeliké množství.

Ve vzdálenosti sedmi mil od Monte Argila je Reale, pevné městečko na kopci, nad nímž se vypíná hrad. Cesta do této tvrze je obtížná, protože vede pustým krajem.

Třemi mílemi je od Reale oddělena Evora. Je to druhé hlavní město království portugalského, a zastihli jsme tam krále a jeho dvůr. Toto město nemá žádný hrad, nýbrž je tam vidět toliko krásný palác biskupův a jiný vévody, bratra krále. Biskupův dům stojí vedle kostela, k němuž přiléhá pěkně postavené kamenné sloupoví a rozkošná zahrada s všelijakými

rostlinami a stromy. Město samo je položeno na rovině s hojnými vinicemi po vukolí, kde se rodí víno tak silné a trpké, že se nedá pít jinak než zředěno vodou. V městě žije mnoho Saracénů, a černochoů i černošek z Berberska je tam ke třem tisícům. A stojí zato, dodat ještě tuto úplně pravdivou věc: v těch místech pšenice nebo žito dozrávají a kosí se za tři měsíce po zasetí. Vzdálen je ten kraj čtrnáct mil od Lisabonu, jmenuje se Santarem a je na všechno velmi úrodný.⁹⁾

Král portugalský posílal panu Lvovi do hospody všechno potřebné, brzy ho předpusťl a dal mu říci, že dobře ví, co stojí taková dlouhá cesta: strhá koně, unaví lidi a vyprázdní váček. Kdyby tedy měl v něčem z toho nedostatek, rád prý mu pomůže. Ale v ten čas byl váček našeho pána ještě plný, takže nechtěl o nic požádat. A tu mu král daroval dva koně, dva mouřeníny, dvě opice a bohatě obdaroval hudce a heroldy jeho. Potom ukázal král panu Lvovi dvě zvířata z pohanských zemí z Alkaceru.⁷⁾ Kolik takových zvířat se tam uloví, všechna musejí býti odevzdána králi. Toto zvíře má pod řítí díru a z té vychází vůně, vzácná nade všechno pižmo a balšám. A tato vůně je prý velmi dobrá na mor, a král za té nákazy denně čichává na lačný žaludek k té vůni. Když se vezme kousíček plátna a podrží se u té dírky nebo se o ni otře, nevyvane vůně ani za půl roku. Veliké je to zvíře jako divoká kočka, barvu má jako levhart a jmenuje se cibetka. Král si ta svá dvě zvířata oceňuje na osm tisíc zlatých. Daroval také panu Lvovi něco, co to zvíře každého roku vyvrhuje z té díry. Vypadá to jako měchýřek pižmový a má to nejkrásnější vůni na světě. Dále mu daroval mnoho levhartích kůží, luků, štítů, kopí a jiných pohanských zbraní.

Krále není možné vidět nebo dostat se k němu. Dokud slunce svítí, ležel uvnitř, ale jak zapadlo, projížděl se svými hrabaty a pány na hřišti až do půlnoci. V jejich šatech a v chování je leccos ze španělských i z pohanských obyčejů. Král nosí boty až po kolena, meč zavěšený na širokém pásu, kolem

krku a plášt přes ramena, jak je v tom kraji zvykem. On sám jezdil i chodil velmi špatně a časem si naříkal.

Od portugalského krále jsme vyjeli do Kastilie a musili jsme projížděti krajinou, která držela s mladým králem. Válčili tam a olupovali lidi. Musili jsme proto jeti rychle a ustavičně na ně dávat bedlivý pozor. Do měst mladého krále nás nechtěli pustiti. Potom jsme přišli do země starého krále a potom zase do kraje mladého krále. Všude tam byly veliké války, takže jsme nebyli jisti životem, dokud jsme nedojeli do Meridy.

Nebude od místa zmíniti se zde, která města má král portugalský v moci v Africe. Jedno z nich se jmenuje Alkacer, a dobyl ho před osmi lety král, který tenkrát vládl.⁸⁾ Druhé město obsadil jeho děd před čtyřiceti lety.

V Alkaceru jsou pohané. Ženy jsou všechny ozdobeny modrým šátkem přes bradu. Která žena je urozená nebo bohatá, ta je šlajou z hezkých rostlin pomalována na těle nad pasem tak, že barvu není možné smýti.

Když je dobrý vítr, jede se z portugalského království do této pohanské země čtyři nebo pět dní. Král s nimi neustále válčí a dobytá dvě města přivedl na víru křesťanskou. A když je v Portugalsku někdo odsouzen na smrt nebo se zadlužil, král ho pošle, aby bojoval s pohany. Z oněch dvou měst si král podrobil celou zemi Alkacer, takže ho tu mají za svého pána a platí mu desátky, ale jejich víru jim musil nechat.

V sousední zemi mouřenínské je pod ním velmi mnoho králů, kteří nemají žádné jiné příjmy než ze všech dětí, které se v jejich království narodí. Z každých tří dětí musí král dostat jedno. Když jsou rodiče bohatí, mohou si dítě od krále vykoupit, ale chudí je musí dát. Každý král dává děti po celém svém území ročně sbírat a potom je prodává. Často si je nechává, až dorostou, a potom je prodává kupcům, kteří připlouvají s loďmi a s galejemi. Ti je kupují velmi lacino: přivázejí tam zboží a nabízejí je za mouřeníny. Za sukno v ceně deseti nebo dvanácti zlatých se dostane pět nebo šest mouřenínů,

protože o sukno je tam veliká nouze. Prostý lid tam chodí úplně nahý, a ženy mají před ohanbím na píd' široký kousek dřeva, z jakého se dělají dřeváky, pověšený na bavlněném provázku. Jenom bohatší lidé nosí šaty, pletené z bavlny.

V této zemi není žádného manželství. Otec tam žije s dcerou, syn s matkou nebo se sestrou, jeden s druhým jako dobytek. V zemi je tak velké horko, že lidé musejí mítí příbytky pod zemí a ve dne vůbec nevycházejí. Všechna práce i obchod se dějí v noci. A nepijí žádné víno. Vařívají si rákos, který tam u nich roste a který v sobě má cukr, a to potom pijí. Živí se jenom ovocem a obilí pěstují jenom zřídka. Proto také je tam málo chleba. Někdy prý tam v zemi najdou nejlepší zlato, jaké je na tomto světě. Dobytek nemají, a uvidět v té zemi koně je zázrak. Deště a sníh jsou v té zemi zřídka. Prsť zúrodnuje jenom silná rosa. Kupci odvázejí z té země mnoho mouřenínů a pohanů přes moře. Na jedné takové cestě při moru v Lisabonu prý pomřelo přes tři tisíce mouřenínů a mouřenínků. V Portugalsku mají takový obyčej: když někdo prodá mouřenínku, kterou přivedl do jiného stavu, a ta slehne a on potom přijde a požádá o to dítě, musí mu je ten, kdo otrokyni koupil, vydat. Nepožádá-li však o dítě do šesti neděl, náleží dítě kupci, a ten je smí prodat.

V portugalské zemi mají mnoho podivných zvyků. Děvčata upravují hned po narození tak, že potom, když rodí děti, jenom zřídka umírají. V některých končinách chlapce obřezávají. Panny nepijí víno, dokud se neprovdají. Kněží mají v některých krajích manželky, neumějí latinsky, evangelium neumějí kázati jinak, než že odříkávají desatero přikázání a oznamují svátky, a v mnohých krajinách se nezpovídají jinak, než že před oltářem říkají Confiteor. A jiné takové podivné věci, že bylo s podivem dívati se na to.

Když jsme odjeli z Evory od krále portugalského,⁹⁾ přenocovali jsme v Evora Monte, městě vzdáleném čtyři míle, položeném v horách velmi vysoko a nepřilíš velikém. V městě není žádný pramen ani studna, takže obyvatelé jsou nuceni choditi

pro vodu za město. Mlýny tam mají takové, že je pohánějí koně.

Dvě míle za Evora Monte je Estremosa, městečko s hradem, položené v horském kraji na vysokém kopci a obklopené velmi hojnými olivovými háji. O šest mil dále leží Elvas, město spojené s velikým hradem, vybudované mezi horami na vysokém místě, s vyhlídkou jednak do roviny, jednak do hor. K hranicím Kastilie jsou z něho malé čtyři míle. Vpuštění jsme do něho byli teprve potom, když jsme složili přísahu.¹⁰⁾